

Nr 905

Av fru **Holmqvist m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 181, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.*

(Lika lydande med motion nr 750 i Första kammaren)

I jämförelse med gifta föräldrar har utan tvivel ensamstående mödrar och fäder med vårdnaden om barn särskilda problem, i synnerhet de som befinner sig i de lägre inkomstskikten. Det har länge stått klart att denna grupp har stort behov av ytterligare stöd från samhällets sida. Såsom bevilningsutskottet har påpekat vid tidigare behandling av dessa frågor kan olika vägar väljas. Skattelättnader är en väg, men den har dock den begränsningen att endast de, som har inkomster av sådan storleksordning att de helt eller till väsentlig del kan utnyttja avdragen, får en skattelättnad av ekonomisk betydelse för vederbörande. De som har små inkomster, i synnerhet de ensamma mödrarna, kan dock inte begagna sig av sådana skattelättnader. Ett alternativ vore någon form av direkta bidrag.

Det stora flertalet ensamma barnförsörjare är mödrar; ogifta eller änkor samt frånskilda, som av domstol tilldömts den rättsliga vårdnaden. Vid skilsmässa där makarna är överens i vårdnadsfrågan följer i regel domstolen denna överenskommelse, men där oenighet råder avgöres vårdnadsfrågan av domstolen. I samtliga dessa fall kan fader lika väl som moder bli vårdnadshavare. Dessutom tillkommer gruppen änklings barn. Tillsammans utgör gruppen manliga vårdnadshavare omkring 10 000. Beträffande barn utom äktenskapet är det dock mera sällsynt att barnafadern har vårdnaden.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 181 föreslås betydande skattelättnader för ensamstående mödrar med hemmavarande barn. Det kan likväl inte anses ge full rättvisa om endast kvinnlig vårdnadshavare tillerkännes det särskilda förvärvsavdraget; även ensamma fäder torde ha kostnader för barntillsyn, vilka kan berättiga dem till samma förmån. Som ett exempel på vad det föreliggande lagförslaget kan leda till kan anföras att för en änka och en änking med barn, båda i samma inkomstläge, kommer de ekonomiska konsekvenserna att bli att änkan utöver sin änkepension får förvärvsavdrag under det att änkingens situation blir oförändrad i skattehänseende, trots att han ensam har att svara för barns vård. Med hänsyn härtill får det anses befogat att även ensamstående manliga vårdnadshavare äger rätt till förvärvsavdrag.

Frågan om beskattningen av ensamstående vårdnadshavare har emellertid också familjerättsliga aspekter. Redan nu kan man skönja mindre önskvärda företeelser med avseende på äktenskapsbildningen. Sålunda kan kvinnors rättsliga ställning påverkas av skatteskäl. Om ensamstående vårdnadshavares skatteregler i förhållande till övriga skattebetalares utformas så att ingåendet av äktenskap medför skärpt skatt, kommer det att uppfattas som en bestraffning. Kvinnors rättsliga och sociala trygghet äventyras där inte förbindelsen legaliseras. Änkepensionsförmånerna inom folkpensioneringen tillerkännes exempelvis gifta eller förut gifta och endast samboende kvinna som har gemensamt barn med mannen. Andra förmåner inom folkpensioneringen, såsom hustrutillägg och kommunala bostadstillägg, påverkas i förekommande fall av civilståndet. Kvinnor riskerar också att gå förlustiga ATP-förmåner, vilka endast tillkommer gift kvinna.

När det gäller den av arbetsmarknadens parter efter förhandlingar överenskomna kollektiva grupplivförsäkringen, synes de icke legaliserade förbindelserna ha uppmärksamats. Trots detta kan tveksamhet uppstå till nackdel för kvinnor. Respektive försäkringsbolag kan efter släktutredning bestämma vem som äger rätt att uppbära förmånen. Finns andra arvingar, såsom föräldrar och barn till den avlidne, kan arvstvister uppstå. Vad angår frivilliga kapitalförsäkringar fordras att kvinnan insättes såsom förmånstagare. Även behållningen i boet kan fränhändas henne, såvida inte särskilda juridiska föranstaltningar vidtages. Risk föreligger att sådana juridiska dispositioner underlåtes då dessa är avhängiga av egna initiativ.

För ett ungt par, som av olika anledningar, såsom brist på bostad, icke ingått äktenskap förrän något eller några år efter födelsen av ett gemensamt barn, inträffar året efter äktenskapets ingående att den förmån modern erhållit i form av dubbelt ortsavdrag upphör. Detta är ett tröskelproblem som redan finns, och i detta avseende uppstår givetvis ingen förändring vid ett bifall till förevarande proposition, men denna nackdel har uppvägs av att rätten för gift kvinna till förvärvsavdrag trätt i stället. I dessa fall kommer en skatteskärpning att inträda, vilket kan leda till att äktenskapet inte kommer till stånd. Om båda kontrahenterna har vårdnaden om icke gemensamma barn, förekommer redan nu en betydande skattevinst, som kommer att ytterligare accentueras.

Skulle, såsom väl kan anses riktigt, även manlig vårdnadshavare erhålla förvärvsavdrag, utvidgas givetvis risken för de nämnda familjerättsliga konsekvenserna i ur nämnda synpunkt ej önskvärd riktning. Om nämligen vederbörande ingår nytt äktenskap, bortfaller förvärvsbidraget, såvida inte hustrun har inkomst av rörelse eller eget arbete. Man kan följaktligen säga att skattelagstiftningen i fråga om ensamstående vårdnadshavare re-

dan kan leda till att i realiteten äktenskapliga förbindelser icke blir legaliserade, vilket gör att kvinnor saknar familjerättsligt skydd och att barn icke får äktenskaplig börd.

Eftersom det knappast kan vara möjligt att i längden upprätthålla en skillnad i skatteavseende mellan ensamstående kvinnliga och manliga vårdnadshavare, synes oss lämpligast att utredning redan nu igångsättes beträffande utvidgning av skattelättnaden i fråga. Därvid är det nödvändigt att allvarligt överväga de familjerättsliga konsekvenserna av denna lagstiftning.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen ville i anledning av propositionen nr 181 hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning med beaktande av de skatterättsliga, familjerättsliga och sociala aspekterna på de ensamstående barnförsörjarnas situation, varvid i motionen angivna synpunkter beaktas, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen så snart som möjligt framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 23 oktober 1962

Mary Holmqvist

Viola Sandell

Hugo Bengtsson

Elsa Lindskog

Hilding Johansson

Thyra Löfqvist